

Acest exemplar provine din
BIBLIOTECA ONISIFOR GHIBU
COLECȚIA IRINA CRISTESCU

Ediție aniversară digitală
ONISIFOR GHIBU 140 (1883-2023)
București Mai 2023

Ediție aniversară digitală realizată la 140 de ani de la
nașterea lui ONISIFOR GHIBU București Mai 2023

Digitizare realizată prin colaborarea în cadrul
Proiectului Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni,
Sfântu Gheorghe, Jud. Covasna:
„Onisifor Ghibu - Digitizarea operei editate Ghibu_Digital”
2023

Editor: Irina Cristescu
Digitizare: Corneliu Beldiman

ONISIFOR GHIBU
1883-2023 • ANIVERSARE • 140

Pagini web:
<https://www.mncr.ro/>
<https://muzeu.mncr.ro/index.php/expo/personalitati>
<http://onisiforghibu.ro/>

MUZEUL NAȚIONAL AL
CARPAȚILOR RĂSĂRITENI
SFÂNTU GHEORGHE

1883-2023 • ANIVERSARE • 140
Onisifor Ghibu
1912-2023 • ANIVERSARE • 111

MUZEUL NAȚIONAL AL
CARPAȚILOR RĂSĂRITENI
SFÂNTU GHEORGHE

1883-2023 • ANIVERSARE • 140
Onisifor Ghibu
1912-2023 • ANIVERSARE • 111
GHIBU DIGITAL
DIGITIZAREA OPEREI EDITATE

INFIINȚAREA PATRIARHATULUI ROMÂNESC

Habemus Papam !..

DE :

ONISIFOR GHIBU

profesor universitar, membru corespondent
al Academiei Române

CLUJ
TIPARUL IMPRIMERIEI „LAPKIADÓ“
1925

I.

Cu o grabă, care caracterizează foarte multe acte ale vieții noastre publice, atât Sf. Sinod al Bisericii ortodoxe române, cât și Parlamentul țării au hotărît ridicarea scaunului mitropolitan al Ungro-Vlahiei la rangul de patriarhat și au ales în noua vrednicie de „patriarh al României” pe I. P. S. S. Miron.

Cât de neașteptat a fost acest mare act din istoria neamului nostru, aceasta se poate deduce dintr'un singur fapt: acum patru luni și jumătate, la conferința interortodoxă a *Alianței universale pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică*, ținută la Sinaia, secretarul general al Ministerului Cultelor, d. Dr. V. G. Ispir, cerea, într'un referat al său, aprobat și de p. arhimandrit Iuliu Scriban, refacerea patriarhatului general-ortodox dela Constantinopol. „Ne trebuie — spunea dl Ispir — o patriarhie vie, reală, o patriarhie cu influență asupra tuturor popoarelor ortodoxe. Patriarhatul dela Constantinopol trebuie să înceteze de a mai fi elenist, de a se identifica numai cu aspirațiunile unui singur

popor, ori altfel trebuie înlocuit cu un patriarhat general-ortodox. În jurul viitorului patriarh va trebui să fie un comitet alcătuit din reprezentanții tuturor națiunilor ortodoxe, care vor căuta în spiritul sinoadelor ecumenice și al prescripțiunilor canonice, toate mijloacele ca ortodoxia să fie un factor puternic al relațiunilor dintre popoare”.¹⁾

Glasul secretarului general al Ministerului de Culte nu poate fi luat ca un glas izolat, — dimpotrivă, el trebuie socotit ca ultima etapă a unei vechi tradiții religioase-politice românești. Căci, până în ultimul timp, orientarea tuturor acelor — ce e drept, foarte puțini — ortodoksi cari se ocupau serios de chestiunea religioasă românească, mergea în direcția semnalată de d. V. G. Ispir.

Să cităm numai trei nume.

La 1854 *Filaret Scriban* milita pentru o „confederație” a popoarelor ortodoxe, în sensul ca Constantinopolul să devie centrul activ al ortodoxiei, unde să-și aibă sediul sinodul ecumenic permanent. „Numai o astfel de confederație spirituală poate pune temelie confederației popoarelor ortodoxe și să asigure soarta viitoare a Bisericii de răsărit din partea activei

¹⁾ Vezi referatul tipărit aparte suprt titlul: *În ce măsură Biserica ortodoxă a Răsăritului poate contribui la promovarea păcii în Balcani?*

influențe a creștinătății apusene și a politicii apusene... Sinodul ecumenic să fie permanent; el să fie în realitate ecumenic, iar nu numai grec sau fanariot, adică compus din arhieriei tuturor națiilor ortodoxe, ce au afierosit și afierosesc spre susținerea bisericii din răsărit. El să fie compus din: a) cei patru patriarhi greci; b) din doi arhieriei ruși; c) dintr'un arhieriu moldovean; d) din unul valah; e) din unul sârb; f) din unul bulgar; g) din unul elin; h) din unul arab — peste tot doisprezece. Acest sinod ecumenic să susție o Academie ecumenică clericală, în care să se ție și să se educe în toate limbile, elevii din toate națiile cari ajută la sprijinirea Bisericii orientale. Tot acest sinod va trebui să puie temeliile morale pentru o viitoare Confederație a popoarelor ortodoxe, căci numai unitatea educației și unitatea cugetării compun principiile trainice pe care se poate zidi și asigura biserica răsăritului¹⁾.

Aceeași idee o găsim exprimată cu 30 de ani mai târziu de învățatul episcop *Melhisedec* al Romanului, care scria următoarele: „Este încă o mare considerațiune politică, pentru care Românii trebuie să conserve, să

¹⁾ Vezi memoriul lui Filaret Scriban: „Despre clerul grec de acum al Turciei”, scris la 1854 și publicat la 1908 în „Biserica ortodoxă română” pag. 128 ș u.

apere, să împuternicească și să dea toată dezvoltarea putincioasă și trebuincioasă bisericii lor naționale-ortodoxe.

Pozițiunea României o face se graviteze politicește către micile națiuni ortodoxe orientale, care unele se învecinează cu dânsa și cu care este legală de providența divină prin trecut și prin viitor. Ea și toate micile popoare ortodoxe: Sârbii, Bulgarii, Grecii, Muntenegrenii, Albanezii, ca să poată exista și păstra independența lor politică și națională, vor trebui mai curând sau mai târziu a se alia, a se confedera, spre a se putea opune cu succes contra năzuințelor de cucerire ale puterilor celor mari. Unitatea lor religioasă și bisericească va fi o mare forță în apărarea intereselor comune ale vieții lor politice. Atunci și patriarhia ecumenică, emancipată de politici străine de biserică, va intra în rolul ei de centru și de conducătoare a unității dogmatice și canonice a diferitelor biserici naționale ale răsăritului ortodox¹⁾.

Iar V. Mangra, în „Roma și Biserica Românilor” zicea: „Biserica Românilor, tocmai pe considerațiuni și motive politice, nu trebuie să caute

¹⁾ Melhisedec: Papismul, în Biserica ort. rom. 1883, pag 408.

razimul în subordonarea sa Bisericii, papale, ci în confederațiunea bisericilor naționale ale răsăritului. Biserica de Orient, credincioasă principiilor divine de armonie și frățietate a popoarelor, constituindu-se prin canoanele sale într-o societate federală, acordă tuturor naționalităților dreptul de a avea biserici naționale și independente în tot ce privește administrațiunea și disciplina lor, și numai în ce privește legislatura lor le chiamă la un comun acord în sinoadele ecumenice¹⁾).

Așadară, cel puțin de 70 de ani încoace, oamenii cari se simțiau chemați să se gândească la viitorul Bisericii și neamului nostru, preconizau o gravitare religioasă spre Constantinopol. Așa la 1854 în Muntenia, așa la 1883, în România unită și în Transilvania, și tot așa la 1924, în România mare.

II.

Cu toate acestea, iată că, deodată, ca un *deus ex machina*, la sfârșitul lui Noemvrie 1924 se ivește în cercurile bisericești și politice, în locul și mai presus de patriarhatul *interortodox* dela Constantinopol, ideea unui patriarhat românesc care trebuie înfăptuit cu cea mai mare grabă!

¹⁾ V. Mangra : Roma și Biserica Românilor, în Bis. ort. rom. 1883, pag. 572.

Am citit cu atențiune atât expunerea de motive din Sf. Sinod, cât și aceea din Parlament, și mărturisesc că, dacă am găsit în ambele destule motive cari pledează pentru înființarea patriarhatului românesc, în schimb nu am găsit nici unul care să-mi lămurească necesitatea abandonării ideei patriarhatului interortodox, — singurul care avea o anumită tradiție istorică la noi. Se pare că, așa, deodată, după conferința dela Sinaia, după vizita patriarhului dela Ierusalim și după experiențele triste cu cel dela Constantinopol, care a devenit o jucărie în mâinile Turcilor, nimeni nici nu vrea să mai audă de Orient, și cu toții caufă scăparea în formula: *prin noi înșine*.

Cu toată aparenta inconsecvență între tradiție și actualitate, din parte-mi, ca unul care de ani de zile lupt pentru ideea unui patriarhat românesc, cred că bine au făcut factorii răspunzători, când au preconizat înființarea patriarhatului și când l-au realizat. Și deși între acest patriarhat și acela pe care-l doresc eu este încă o oarecare deosebire, eu îl salut din toată inima și felicit pe cei ce l-au creat, exprimându-mi totodată speranța că ceea ce s'a făcut până acum, nu este decât începutul marelui proces, care va trebui să meargă

înainte, până la deplina lui înfăptuire.

Temeiul acestei speranțe îl găsesc, dacă nu în expunerea de motive a Sf. Sinod, unde el trebuia exprimat cumva, cel puțin în aceea a Senatului, unde, tocmai la sfârșit, se zice, că noul patriarhat ne dă „și speranța în viitor pentru idealul nostru privitor la unificarea credinței și cultului în toată biserică română a neamului nostru”. Și, ca continuare și încheiere : „Patriarhia noastră, fiind o autoritate înainte megătoare și determinantă a Bisericii, suntem siguri și pentru realizarea mai departe a idealului creștinesc și național”.

Aceste cuvinte, pentru cari fiecare suflet de român și de creștin conștient trebuie să fie profund mulțămitor celor cari le-au gândit și au avut curajul de a le pune și pe hârtie și de a le spune în fața țării, — dovedesc că poporul nostru, în fine, își dă seama de imperioasa datorie pe care o are cu privire la îndrumarea sa religioasă din viitor. Căci, în aceste cuvinte se cuprinde politica religioasă a întregului neam — în sensul ca „patriarhatul României” să îmbrățișeze pe toți Românii, sfâșiați astăzi în două confesiuni cari se combat cu înverșunare, și să devie în acelaș timp un patriarhat general creștin, mai presus de sciziunea pe care patimile unui trecut

îndepărtat au produs-o și egoismul național și materialismul unor popoare au menținut-o până în zilele noastre.

III.

Din parte-mi sunt convins că rezolvirea acestor două noi probleme este mult mai ușoară de cum pare la prima vedere. Nu e nevoie decât ca noul patriarh să le îmbrățișeze cu toată îndrăzneala creștinească, pentru că ele să ia trup. Dacă Guvernul, care pare a înțelege pulsul necesităților în acest punct, va secunda pe înaltul ierarh cauza va putea fi câștigată în timp mai scurt decum s'ar crede. Și frații noștri greco-catolici și sora noastră din Apus — înțeleg Biserica catolică — sunt dornici de o refacere a unității religioase, a cărei lipsă în trecut ni-a adus tuturor atâta rău. Dorința aceasta fierbinte au avut-o și o au și oamenii Bisericii noastre, — a lipsit numai prilejul pentru a o pune pe calea realizării.

Am putea cita, în acest sens, mii de voci, — ne mărginim a aduce înainte numai câteva, mai caracteristice. Iată d. p. cuvintele din organul Sf. Sinod al Bisericii noastre :

„Orice inimă creștină — se zice acolo — trebuie să dorească unirea Bisericilor ; dar mai ales toată lumea

ortodoxă, inspirată de adevăratul spirit al pietății, conform scopului dumnezeesc al întemeierii Bisericii de către Dumnezeu-omul, Mântuitorul nostru Christos, dorește cu ardoare unirea Bisericilor într'un singur canon al credinții și pe baza învățăturii ap. stolice și tradiționale, fiind piatra unghiulară a ei Isus Christos".¹⁾

Iată apoi cuvintele I. P. S. S. mitropolitului Dr. N. Bălan dela Sibiu :

„La realizarea acestei opere sunt datori să conlucre toți aceia, cari sunt pătrunși de însemnătatea neînchipuit de mare ce Evanghelia creștină o are pentru viața omenească. Cu adâncă durere sufletească trebuie să privim desbinările cari s'au ivit în curgerea vremilor și cari există și astăzi în sânul creștinătății. Căci Mântuitorul n'a voit să întemeieze mai multe Biserici, ci a voit ca toți cei ce vor crede și se vorboteza, să formeze o singură Biserică, care să-înducă la mântuire”.

„Ceice lucrează în bună credință și prin mijloace morale la împăcarea și unirea Bisericilor, contribuie în acelaș timp la realizarea voinței lui Christos și la promovarea cauzei sublime a creștinismului în lume”.

„Dar se vor întreba unii: nu este oare din capul locului zadarnică

¹⁾ Biserica ortodoxă română, București a. XIX. pg. 600.

o atare lucrare? Nu însemnează ea o cheltuială de timp și puteri, în vederea unui scop utopic, irealizabil? Cu alte cuvinte: mai putem spera că se vor uni vreodată Bisericele creștine?”

„Fără îndoială, ele se vor uni! Conștiința creștină neșovăitoare nu poate avea alt răspuns principial la această întrebare. Căci cel ce crede în Christos, în mod consecvent trebuie să spezeze că se vor îndeplini până într'un cuvânt toate făgăduințele Lui. Deci, dacă Christos a prezis că „va fi o turmă”, care prezicere se referă nu numai la unirea creștinilor într'o singură Biserică, ci și la intrarea tuturor popoarelor în sânul acelei Biserici, atunci avem cel mai puternic motiv de a spera, că așa va fi. Este necreștinesc lucru a presupune, că scăderile și slăbiciunile oamenilor vor covârși planurile înțelepte și de mintea omenescă nepătrunse ale Provedinței divine”.

„Cum se va întâmpla unirea Bisericilor și cari anume împrejurări vor servi în mâna Provedinței ca mijloace spre acel scop — noi nu putem ști mai de-aproape, fiindcă nu ne este dat să pătrundem tainele ce le ascunde viitorul. Presupunem însă, că se vor ivi anumiți factori interni și externi ai Istoriei bisericești, cari vor mijloci o tot mai mare apropiere

a Bisericii între o altă și vor îndrepta cursul dezvoltării lor către ținta unirii.”

„Considerăm și noi chestiunea re-unirii Bisericilor ca având o deosebită importanță nu numai în interesul creștinătății întregi, ci în special pentru noi Români. Din cauza aceasta, în continuarea discuțiunii vom face propuneri concrete privitoare la reunirea dintre noi Români într-o Biserică”.¹⁾

Da, — vor zice ortodoxii — vrem să ne unim și cu Roma, dar aceasta nu vrea „unire”, ci capitulare și supunere, — ceea ce noi nu putem admite.

De sigur, că de o capitulare și de o supunere a patriarhatului român în fața celui dela Roma nici vorbă nu poate să fie! Dar, dacă vrem să fim sinceri, — nici nu se gândește nimeni la așa ceva. Și la Roma este o sinceră dorință pentru „unire” în sensul veritabil creștin.

Voiu da câteva probe.

La 1853, când s'a înființat mitropolia dela Blaj, *Papa Pius* al IX. scria în bula sa: „Biserica română trebuie să revie la această unire a Conciliului dela Florența,²⁾ — simplă legătură ierarhică, — fiindcă ea n'are alte

¹⁾ Dr. N. Bălan: „Chestiunea reunirii Bisericilor”, în *Revista teologică*, 1909 pg. 268 și 1910 pg. 48.

²⁾ Pe care Biserica Moldovei o lăcălise, prin mitropolitul ei Damian.

dogme, și ca rituri, ca disciplină chiar, Biserica universală variază după timpuri și locuri, după rase și climate”.¹⁾

Așadară, Papa nu concepe decât „simple legături ierarhice”, nici decum o capitulare. În legătură cu aceasta, mitropolitul Ardealului, Dr. N. Bălan găsește că „deosebirile ar fi mai ușor de aplanat, cu atât mai vârtos că Papa și teologii săi, pe timpul Sinodului din Florența, făcuseră multe concesiuni”.

Unde este, atunci greutatea insurmontabilă în calea realizării unirii?

IV.

Dar să cercetăm părerile catolice de astăzi. Iată câteva, culese din presa greco-catolică, în legătură chiar cu ideea patriarhatului. Ziarul unit „Albina”, care apărea anii trecuți la București, scria (Nr. 91/1923) următoarele:

„Unirea nu se poate concepe decât pe dreptate și pe preponderența neamului românesc și a ritului său. De altfel, suntem siguri că nimeni dintre ceice au cădere să pecetluiască această înfrățire, nu concepe lucrul altfel”. Și, mai departe, (Nr. 194/1923): „Înțelegem foarte bine ca Răsăritenii să discute modalitatea și intensitatea acestor legături (cu Roma) în raport

¹⁾ Cf. Biserica ortodoxă română, 1911/12, pg 1003.

cu privilegiile pe cari cu drept cuvânt le pretinde și le apără orice Răsăritean. Aici este nodul chestiunii. Cu frățescă dragoste, nodul acesta se poate însă deslega și se va deslega, — suntem siguri”. De altfel, „între cele două biserici (ortodoxă și unită), nu există decât o chestie de jurisdicție” (Nr. 244).

Vorbind despre patriarhatul românesc (Nr. 39/1924): „Pentru a se ajunge acolo, trebuie însă ca toată lumea să fie de acord că unirea tuturor Bisericilor române într-o Patriarhie română nu este posibilă decât prin *legături de dragoste* cu Roma”. Din partea „ortodoxilor-uniți”, continuă același ziar, „nu este jertfă personală, de tradițiune, de organizare, pe care să nu fie gata să o facă în acest scop”. Aceeași gazetă zice în Nr. 46: „O Biserică unică românească, cu Patriarhatul ei propriu și capabil de a ridica moralicește și politicește pe Români nu se poate înfăptui pentru nimic în lume, decât ținând seama de un mare adevăr istoric și dogmatic, care spune că Biserica creștină este un tot pe care îl unește *legăturile dragostei față de Roma eternă*, de Scaunul lui Sânt-Pietru, Verhovnicul Apostolilor”. Și mai departe (Nr. 21): „Când catolicismul asigură Românilor și unitate culturală și *respectul legii strămoșești*, stai să te închini : ce face pe Românii noștri

să nu priceapă că nu au înaintea decât o singură cale pentru a salva Biserica veche românească". Și iarăși (Nr. 94): „Suntem partizanii unificării tuturor bisericilor românești pe baza unor *legături irenice* cu Roma”.

Dar iată și un glas dela Blaj, al părintelui canonic *Dr. V. Macaveiu*.

În ce privește patriarhatul românesc, Sf. Sa zice că acesta ar avea „toată latitudinea ca să-și aranjeze biserica după buna sa chibzuială, cu săborul ei, cu autonomia ei; el va fi supremul dirigiuitor al ritualului și ceremoniilor din Biserica sa, șeful ierarhic al episcopilor *de ambele rituri* din țara noastră, în cadrele vechilor pravile și orânduiri bisericești”, etc. Și, încheind pâr. M. zice: „În ziua când se va realiza unirea noastră religioasă alături de toți frații din Apus, noi clericii bisericii unite, dela mitropolit, până la ultimul preot dela sate, vom fi mulțumiți să ni se dea slujba ultimului sacristan (crâșnic) în templul neamului românesc, având deplina mulțumire în convingerea că și *acolo* slujim tot neamului românesc”.¹⁾

Va să zică, frații noștri uniți admit nu numai „unirea” adevărată pe baze pur creștinești și românești a

¹⁾ *Cultura creștină*, Blaj, 1924. Nor. 4, pg. 102.

tuturor Românilor, dar se învoiesc chiar ca patriarhul României să fie căpetenia religioasă a creștinilor de ambele rituri din țara noastră (adeacă a „ortodoxilor”, a uniților și a romano-catolicilor), după cum Patriarhul Romei este căpetenia ambelor rituri din cuprinsul sâpânirei lui.

V.

Se poate concepe o mai binecuvântată atmosferă pentru înfăptuirea unei idei mari și sfinte decât aceasta, pe care o constatăm de ambele părți? Și n'am fi oare niște inconștienți și niște necreștini, dacă acum, când avem un patriarh, egal în rang cu cel dela Roma, n'am căuta cu orice preț să afirmăm în mod intregal și punctul de vedere creștinesc și pe cel de stat, în cadrele Bisericii universale a lui Christos, aducând astfel mult dorita pace și înlăuntru țării noastre și înlăuntru Bisericii creștine?

După părerea mea, cele dintâi două lucruri pe cari noul patriarh, român trebue să le facă acum, sunt :

1. să încunoștiințeze despre alegerea sa pe toți patriarhii creștini, inclusiv pe cel dela Roma¹⁾, comunicându-i acestui din urmă dorința expresă de a-și

¹⁾ Așa ceva n'ar fi fără precedență în istoria Bisericii creștine sfășiate. La 1903 Primatul Angliei,

da tot concursul la refacerea unității Bisericii lui Christos, și

2. să comunice mitropolitului dela Blaj constituirea patriarhatului românesc, de care în baza chiar a actului de Unire dela 1698, trebuie să se ție și I. P. S. S. ¹⁾ — și chemându-l la lucrările Sfântului Sinod.

Iniințarea patriarhatului României trebuie să fie pentru toți creștinii acestei țări (afară de protestanți) ocazia de a mărturisi în mod sincer: *Habemus Papam*²⁾, iar pentru noul patriarh aceea de a se găsi, în sfârșit, în armonia canonică și dogmatică cu întreaga Biserică universală.

În acest sens, felicităm din toată inima, pe patriarhul creștin al României și-i dorim ani mulți și fericiți întru Hristos, Domnul nostru al tuturor.

Rainald Thoma a anunțat printr-o frumoasă scrisoare irenică, alegerea sa Patriarhului dela Constantinopol. Scrisoarea s'a celit în Sf. Sinod al patriarhiei, deodată cu aceea a mitropolitului ortodox al Atenei (Cf. *Biserica ortodoxă română*, XXV, pag. 1327).

¹⁾ În actul Unirii se spune: „Ci tocmai de i-sar întâmpla (mitropolitului) moartea, să aiea în voia Săburului pre cine ar alege să fie vlădică, pe care Sfinția Sa Papa și Înălțsul împărat să-l întărească și Patriarhul de supt biruința Înălții sale să-l hirotonească”.

²⁾ Denumirea de Papă nu o poartă numai patriarhul „catolic” dela Roma, ci și cel „ortodox” dela Antihia.